

Asia: VN/28598/2023

## **Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi**

### **Lausunnonantajan lausunto**

#### **Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotetusta uudesta yhteiskuntatietoedellytyksestä?**

Suomen Asianajajat kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kansalaisuuslain muuttamisesta.

Yhtenä Suomen Asianajajien sääntömääräisenä tehtävänä on seurata oikeuskehitystä maassa ja lausuntoja antamalla sekä aloitteita tekemällä tarjota kokemuksensa yhteiskunnan käytettäväksi. Suomen Asianajajien oikeuspoliittisen työn lähtökohta on oikeusvaltion turvaaminen. Lausunnoissaan Suomen Asianajajat pyrkii painottamaan oikeusvaltioperiaatteen toteutumiseen, oikeusturvaan sekä oikeuden saavutettavuuteen, perus- ja ihmisoikeuksien sekä asianajajakunnan itsenäisyyden ja riippumattomuuden turvaamiseen liittyviä näkökulmia.

Pyydettyinä lausuntona Suomen Asianajajat esittää seuraavaa.

#### **Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotetusta uudesta yhteiskuntatietoedellytyksestä?**

Suomen Asianajajat katsoo, että mainittu muutos monimutkaistaa kansalaistamismenettelyä ja tuottaa lisäkustannuksia. Sen tuottamat hyödyt ovat vähintäänkin kyseenalaisia, erityisesti kun huomioidaan Maahanmuuttoviraston toimintaan muutoinkin kohdistuvat säästö- ja tehostamispaineet. Kansalaisuusasioiden käsittelyajat ovat jo tällä hetkellä kohtuuttoman pitkiä (arvioitu aika normaalitilanteessa 34 kuukautta: <https://migri.fi/kasittelyajat>). Kaikki olemassa olevat ja ylimääräiset resurssit olisi syytä suunnata käsittelyn tehostamiseen.

Suomen Asianajajat tuo esiin, että ottaen huomioon jo olemassa olevan kielitaitovaatimuksen kautta tulevan käytännön integroitumisen yhteiskuntaan, sekä pidennetyn asumisajan ja toimeentuloedellytyksen vaatimuksen tosiasiallisina integraation lisääjinä, on varsin todennäköistä, että jo nämä toteutetut muutokset täyttävät jo käsillä olevan uudistuksen tavoitteet (HE 27/2024 vp ja HE 19/2025 vp).

Suomen Asianajajat pitää sitä selvänä, ettei koe joka tapauksessa tosiasiasa testaa yhteiskunnan arvoihin sitoutumista, vaan sitä, ymmärtääkö kokeen tekijä omaksua sen, mitä kokeen laatija haluaa kysymyksillään kysyä ja osaako hän oppimateriaalin. Esityksestä ei löydy riittäviä perusteluja juuri kansalaisuuskokeen hyödyistä yleisemmin, kun otetaan jo edellä mainitut seikat huomioon.

Esityksen tavoitteet ovat onnistuneen kotoutumisen osalta kannatettavia, mutta lakimuutos on tarpeeton.

### **Millaisia näkemyksiä teillä on kansalaisuuskoejärjestelmän ehdotetusta toteutustavasta?**

Suomen Asianajajat pitää kannatettavana, että kysymykset laaditaan yliopistossa. Kansalaisuuskokeeseen osallistumisesta koituu henkilölle kustannuksia sekä osallistumismaksun myötä, että mahdollisen työtulon menetyksen ja matkustamisen vuoksi. Esityksessä ei ole riittävällä tavalla täsmennetty sitä, miten usein ja missä kokeita järjestettäisiin. Suomen Asianajajat toteaa, että esimerkiksi muutaman kerran vuodessa järjestettävä koetilaisuus ei voi olla riittävä, kun otetaan huomioon se, että hakijalla tulee olla tosiasiallisia vaihtoehtoisia ajankohtia kokeen suorittamiseen.

### **Millaisia näkemyksiä teillä on ehdotettujen muutosten vaikutuksista?**

On selvää, että kansalaisuuden tavoittelemisen ja kansalaistaminen sinänsä edesauttaa yhteiskuntaan integroitumista. Suomen Asianajajat kuitenkin katsoo, ettei esityksestä kuitenkaan löydy riittäviä perusteluja juuri kansalaisuuskokeen hyödyistä yleisemmin, kun otetaan jo edellä mainitut, kansalaisuuteen jo nyt vaadittavat, seikat huomioon.

Esityksen tavoitteet yhteiskuntaan integroimiseksi ovat kannatettavia, mutta lakimuutos on tarpeeton.

### **Tähän voitte kirjoittaa muita mahdollisia näkemyksiänne.**

Esityksessä on esitetty 17 b §:n 3 momentin mukaan poikkeamisedellytyksenä korkeakoulututkinnon suorittamista suomeksi tai ruotsiksi. Toisaalta 17 b §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan ylioppilastutkinto on kokeelle vaihtoehtoinen tapa täyttää vaatimus. Suomen Asianajajat katsoo, että olisi perusteltua säätää samaan vaihtoehtoiseen vaatimukseen myös korkeakoulututkinto.

Edelleen ottaen huomioon ammattikoulutuksen yleisen rinnastamisen (esimerkiksi jatko-opiskeluihin hakemiseen oikeuttavana) ja myös ammattikoulutukseen sisältyvän yhteiskuntatiedon opetuksen, myös ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon suorittamisen suomeksi tai ruotsiksi tulisi hyväksyä vaihtoehtona kokeelle.

Suomen Asianajajat tuo esiin, että luku- ja kirjoitustaidottomuutta ei ole mainittu esityksessä erityisesti. Olisi syytä lausua siitä, onko tämä nimenomainen poikkeusperuste. Kielitaitoedellytyksen osalta tästä on erikseen säädetty poikkeamisperusteena kansalaisuuslain 18 b § 2 ja 3 momentissa. Toisaalta siitä, olisiko kyseessä erityisjärjestelyjä kokeeseen vaativa tilanne, ei myöskään ole lausuttu.

Suomen Asianajajat katsoo, että oikaisuvaatimusjärjestelmä ja varsinkaan siihen liittyvä valituskielto ei ole kannatettava. Kun otetaan huomioon, että vastaavaa järjestelyä ei muutoinkaan kansalaisuuslaissa ole. On täysin mahdollista, että esimerkiksi kysymyksen oikeellisuus on tulkinnanvarainen seikka, jolloin valitusmahdollisuus hallinto-oikeuteen on perusteltu.

Enne Heidi  
Suomen Asianajajat